

## סַעֲדִיָּה לִוְנֹגוֹ

(שאלוניקי המאה השש עשרה)

### אנבל את נבלי

--- -- v / --- -- --  
 אַנְבֵּל אֶת-נִבְלִי / עֲלִילִי חָלַל לִי,  
 וְסִלְסִיל צִלְצִילִי / קָאוֹב שָׁסֵל יִקְרָא.  
 מְרוֹם לְבִי אֶשְׁשִׁיל / וְאוֹר פְּנֵי אֶשִׁיל,  
 יוֹם שִׁקְלִי אֶשְׁשִׁיל / בְּשׂוֹא יִדְבֵר סָרַח.  
 וּפֶה-בְּצַע צִמַּח / אֲשֶׁר הִכְרַת הַצֶּמֶת.  
 וְנָסִי אֵינּוּ סֵת / וְחֹשֶׁף אֵין אוֹרָה.  
 אֶמֶת אִם אִישׁ יֹאמֵר / וְכֶסֶל הַמַּאֲמָר,  
 הֲלֹא דִינּוֹ נִגְמַר / 'לְהַשְׁתִּיק' בְּגִמְרָא.  
 אֶכֶל כִּי אֵיךְ אֶחְשֶׂה / וְהַדְּבָר קִשָּׁה.

5

- 
- 1 אנבל, הטורים 14-1 הם ביקורת על "שירי תאמונות" של יעקב טרסון. והוא אומר, כי בזה שהוא מטפל בשירי יעקב טרפון הוא מנבל את נבל שיריו. ה"אמת" הנכסלת במלה אחרת, אין בה חידוש שירי, ויש לומר את ה"אמת" בדרך פירוש או תיאור, כפי שהוא מראה בהמשך שירו.
  - אבל לפרקים סטה סעדיה לונוגו עצמו מן הדרך שהתווה.
  - 2 צלצילי, בראדי גרס: צלצילי. כאוב, ע"פ ישעיה כט, ד.
  - 3 ואור פני, ע"פ תהלים ד, ז ובראשית ד, ו.
  - 5 אשר, כי הכרת היא המצאת, והרי זהו אותו דבר.
  - 6 להשתיק, במקור רשום על הגליון: על דרך מה שאמרו חז"ל, האומר שמע שמע, מודים מודים, משתקין אותו. השחה ברכות פ"ח מ"ג ישם דף לג, ב.

- 10 לבל יאמר מקשה / אשר ידי קצרה.  
 ולכן את-קסתי / ברום שב נחתי.  
 ושינתי שמתי / לקל שיר מצטינה.  
 אשרר שיר נצרות / ונלדות או שחרות.  
 קצו בימי בחרות / בקשקי בשירה.  
 15 אני הוא בן-אבי / ובן-אנה לביא.  
 ובן-נפסי נחבי / ושמצי בן-גרא.  
 בראש רמון סנח / בקל-חדש ינת.  
 ועני תם סנח / ועשר המשקה.  
 לקל-פרות עקז / ולדבורה עקז.  
 20 וסוף דבר עקז / ובבקר אנה.  
 אנוש בשר נדם / והכל בן-אדם.  
 ותישן נרדם / ותמקיז צרה.  
 אנוש אינו האנוש / שאול אינו קנוס.  
 וקריס לא קנוס / וקאשה צרה.

10 אשר ידי קצרה, לחבר שיר כזה.

11-12 ברום עם נחתי, המשורר משבח כאן את שירו.

16 בן ופסי, ע"ם במדבר יג, יד. גם להבא משתמש המחבר בשמות מקראיים ולא אעיר על כך במיוחד.

18 ועוני תם פרת, עוני שנגמר, הרי פרח לו, ובראדי פירש:

מי שבא לידי משרה בא לידי עושר ועניו פרח (עף) כולו.

22 ערה, במקום ער, ותוספת ה"א מדרך הפייטנים.

23-24 אנוש (בראשית ד, כו), אינו האנוש (איוב ד, יז). שאול,

ע"ם אבות פ"ד מכ"ב, וכפי מבטאו תרו שין וסמך. ער

שונא, בתוספת ה"א, ובגליון במקור רשום: כמו ערך

(דניאל ד, טז).

- 25 צשן כקשן סמר / וצדיק כסמר,  
 ואונן איש סמר / להקים שם צרת.  
 לקל-דקר מחצה / נקדה לא נחצה.  
 וברזל לא נמצה / ספוג האיש עוצרת.  
 קאומה הוא און / וראש הרגים קון.  
 30 ותסרב וין / ימגן הוא סתרה.  
 דיו הטוב שחור / מאד לכן גיחור,  
 ומי גילוס שיחור / ומרתה מרה.  
 ישמח דם ענב / ואור יפציב גנב,  
 ושמש קן אשנב / וחשף בקבורה.  
 35 לסרדה אין נלד / ואדם לא נולד,  
 ומצרים נלד / ושני העקרה.  
 לנקל דבשת / וגם על-יבשת,  
 וחורים ברשת / וסנדל בתסירה.  
 לנכחו איש הולף / ותפל הוא חלף,  
 40 ובוקר הלף / ובמרתף שורה.  
 והולף אינו שב / וגר אינו תושב.

25 תמר, עלה למעלה.

26 ערה, גר אחי אונן, וגם כאן הה"א נוספת.

28 נמצה, נמצין. עוצרה, עוצר, סוסג, בתוספת ה"א.

31 גיחור, מי שצבעו בהיר, ע"פ בכורות פ"ז מ"ו.

32 ומרתה, ע"פ שמות טו, כג.

33 דם ענב, יין.

36 ומצרים, בראשית י, יג.

40 הלך, נתיבה. ובמרתף, כלשון בפסחים פ"א מ"א: שתי

שורות במרתף.

- ותינוק תיה שב / וינלדה הנצרה.  
 קסיל אינו בער / וקבל היא שנצרה.  
 ותנצר נצר / ותנצרה עקרה.  
 45 קסיל לבו חסר / וצב צנב בטר.  
 וסרח בת אשר / יבת גמל בקרה.  
 בראש אילן אמיר / וקוצ שית שסיר.  
 ובשנה אמיר / ותלוקט ארת.  
 ואות אל-אש עשן / ותענו בישן.  
 50 וחס אהל כושן / וסמח השערה.  
 למי זקב עשיר / וצץ עלינו נשירה.  
 ושמש ישיר / ונדל נקשו קרה.  
 בלי זרע צמח / בלי תורה קמח.  
 ואכרים רמ"ח / ומס בשדקה.  
 55 קדמה איש שעמום / וחגר בצל מום.

42 ותינוק, ושב היה טעם תינוק.

43 כסיל, מסתבר שחשב שיש הבדל בין בער וכסיל. ואפשר

שיש לנסת: הנו בער. אלא שיעקב טרפון העיר בהערות

הביקורת שלו לשיר זה: נבערה עצתו.

44 והנצר, שמואליא א, כד.

50 וחם, ע"ס בראשית י, ו וחבקוק ג, ו.

51 ועץ, במקור רשום על הגליון: יסיל מן אילן המסיר

פירותיו. ועל כך העיר יעקב טרפון: העץ לא ישיר הוא

בעצמו עליו ורק הן נושרות מעצמן.

53 בלי תורה קמח, ההפך ממה שאמרו חז"ל: אם אין קמח

אין תורה (אבות ס"ג מ"ו).

55 מדומת, שותק.

- וקנחת חמום / וראש עונה קנה.  
 שלמה פידיקה / ומקרא בשקיה  
 ומזור כרטיה / וצרפה כדבורה.  
 מסר גשם הוא אור / וליל הבעור אור.  
 וצווי 'השלך' אור / וענה אל-קרא. 60  
 סהורים ספרים / וספנים קרים.  
 קריאים הם קרים / ואשה מקפיה.  
 ונסל ירד קר / ושה בנאב לא קר.  
 ואכל סמיד קר / וסגנר קנה.  
 קפיר קציה גור / וסקרא יגור. 65  
 וסשכן יגור / ונקריה קנה.  
 וטוב בוסר קנה / ואכל טוב קנה.  
 וספרת קנה / וסבורא קרא.  
 קסחרת דר דר / ומין קוצים בדר.  
 ואולם שקשו דר / ומרגום דור דרא. 70

56 וראש עונה, כנראה ראש השנה, ואז מתחיל הקור.  
 57 שלמה, על כך העיר יעקב טרפון על הגליון: טעה בכף  
 הדמיון, כי שלמה הוא עצמו ידידיה.  
 59 אור, ע"פ איוב לו, יא. ואמרו חז"ל בתענית ז, ב: אין  
 אור אלא מטר. וליל הבעור, בעור המז, ע"פ פסחים  
 פ"א מ"א.

- 60 השלך, השלך על ה' יהבך (תהלים גה, כג).  
 62 ברים, במובן בריאים.  
 63 ונחל, ע"פ איוב כח, ד. ושה, ע"פ ישעיה יא, ו.  
 64 גר, כר, ע"פ ישעיה ה, יז. גרה, ע"פ ויקרא יא, ז.  
 65-68 ברה, הראשון, בחר; השני, אכל; השלישי, קצץ.  
 69 בסחרת, ע"פ אסתר א, ו.

אָבִי זַלְזָה הוֹרָה / וְהַבְּעַל הוֹרָה.  
 בְּאַצְבַּע אִישׁ הוֹרָה / וְיִסְכֶּה הִיא שָׂרָה.  
 בְּיָדוֹ אִישׁ זָרָה / שִׁפְתֵי שְׁלֶחַן זָרָה.  
 וְהַזֶּקֶן זָרָה / וְנִקְרְאָת חַץ גִּירָא.  
 75 כָּאֵב נִקְרָץ חֶבֶל / יַמַּד תְּלוּי חֶבֶל  
 וְגוֹרֵל הוּא חֶבֶל / וְקוֹרָה כְּשׂוֹרָא.  
 תּוֹרַת חַזִּים חֶבֶל / וְמַחֲזוּם חֶבֶל.  
 וּבְאַנְיָה חֶבֶל / וְתִים בְּסַעֲרָה.  
 בְּשָׁמַיִם הֵם חֶבֶל / וְהַעוֹלָם חֶבֶל.  
 80 וְהַזְמָה חֶבֶל / וְכֵל פֶּסֶל נִקְרָא.  
 וְחֶבֶב הוּא יָתֵר / וְתַחֲבֵל יָתֵר.  
 עֲמֻשָׂא בֶן-יָתֵר / וְיָתֵר הוּא יָתֵרָא.  
 תְּאֵנָה מִפִּיל חוֹר / וְעַם יֵרֵךְ לֵב חוֹר.  
 יַחֲלֵל גִּבְבַּי חוֹר / וְעַכְבִּישׁ קוֹרָה.

71 והבעל הורה, ע"פ איוב ג, ג.

73-74 זרה, הראשון, פזר; השני, זר, בתוספת ה"א; השלישי, השליך.

76 כשורא, בראדי העיר אולי צ"ל: ככשורא.

77 תבל, נראה לי כי הכוונה כאן לחבלו של משיח (סנהדרין צח, ב). ומחוזם (שמואל"א י, ה), הניקוד הוא לשם המשקל.

79 תבל, תבלין, ע"פ ערכין פ"ב מ"ו.

80-82 וחובב, ע"פ שו"סטים ד, יא ושמות ד, יח. עמשא,

מלכיסא ב, ה. ויתר, שמואל"ב יז, כה.

83 תאנה, חור בתאנה מפיל אותה מן העץ. ועם ירך לב,

עם מורך לב מתחבאים בחור, ע"פ שמואל"א יז, יא.

84 ועכביש. יהלל את הקורים.

- 85 מְזַרְהָ פַּח פָּרֶשׁ / וְלֹכֵב סוּס פָּרֶשׁ.  
 וְאִישׁ צָקַץ פָּרֶשׁ / וְחָפֵר אִישׁ בָּרָה.  
 יִשְׁלַח בָּיָם צִיר / וְדָל תִּסּוּב עַל-צִיר.  
 תָּאוּ יִלְדֹת צִיר / וּמָכָה לְמַדוּרָה.  
 וְדִין נִחְמָךְ חֲרוּץ / וּפְקַם חֲרוּץ.  
 90 וְהִזְקֵב חֲרוּץ / וְחֲרוּץ בַּחֲפִירָה.  
 מְקַנֶּה אִישׁ יְחִיל / וְהִנְקָאֵב יְחִיל,  
 וּמְצָלִים יְחִיל / וְדֹלְעַת קָרָא.  
 וְשֶׁה נִכְבֵּשׁ בַּר / וְאֵיל גַּם מִישׁוּר בַּר,  
 וְאָדוּן מִשַּׁל בַּר / וְחָפֵר בּוֹר בָּרָה.  
 95 וּמַצֵּעַ הָאִישׁ בַּר / וּמְרַדֵּעַ גָּמַל בַּר.  
 וּבֵן הַגָּמַל בַּר / וּבְתוֹ כַּרְפָּה.  
 סְכוּם אוּקִיּוֹת כָּכָר / וְהַבְּקָצָה כָּכָר,  
 וּפַת לֶחֶם כָּכָר / וְנִבְרָהּ כָּרָה.

86 עוקץ, כך לגראה לי לנקד. בראוי ניקד: עקץ, והביא מה שרשום על הגליון במקור: מן כצפעוני יפדיש (משלי כג, לב) ולא נמצא בבנין הקל.

87 דל=דלת (תהלים קמא, ג), ע"פ משלי כו, יד.

88 ומוכה, המוכה מתאוה לרפואה כשם שהיולדת מתאוה לציריה.

90 וחרוץ, ע"פ דניאל ט, כה.

92 ומצליח יחיל, ע"פ תהלים י, ה: "יחילו דרכיו".

92 קרא, דלעת יוונית, ע"פ ירושלמי נדרים פ"ז ה"א.

94 ואדון, מושל כר, ע"פ ישעיה טז, א, והשווה פירוש רש"י ט"ב.

95 ומרדע, ע"פ בראשית לא, לד.

96 כרכרה, ע"פ ישעיה סו, כ.